

ዳኞች፡- ሐገሥ ወልዱ
ተሻገር ገ/ስላሴ
አልማው ወሌ
ነጋ ዱፍሳ
አዳነ ንጉሴ

አመልካቶች፡ ሐዋሳ ዩኒቨርሲቲ - ነ/ፈጅ እንግዳወርቅ ጌታቸው ቀረቡ

ተጠሪዎች፡- 1ኛ- አቶ ተመስገን ማጉሌ } አልቀረቡም
2ኛ- ዶ/ር ብዙአየሁ ተስፋዬ }

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን፤ መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር ጉዳይ የቀረበው ከዋስትና ውል የመነጨ ግዴታ የሚጠየቅበትን አግባብ በሚመለከት በክልሉ ፍ/ቤቶች የተሰጠውን የህግ ትርጉም ግራ ቀኙ በሰበር ደረጃ ካደረጉት ክርክር ጋር በማገናኘብ ተገቢውን የህግ ትርጉም ለመስጠት ሲባል ነው፡፡

የጉዳዩም መነሻ 1ኛ ተጠሪ ለከፍተኛ ትምህርት ወደ ውጭ አገር ለመግርና ተምሮ ሲጨርስ አገልግሎት ለመስጠት አመልካችም የሚጠበቅበትን ተነሳሪ የገንዘብ ክፍያ ለመፈፀም ጥቅምት 03 ቀን 2001 ዓ.ም ውል አድርገው በውሉም መሠረት 2ኛ ተጠሪ ወደ ውጭ ሀገር ሄዶ 23 ወራት ያህል ከተማረ በኋላ ከስምምነቱ ውጭ ወደ ሌላ / ጣሊያን / ሀገር ስለሄደ ግዴታውን ጥሷል፡፡ ስለሆነም እንደውሉ ባለመፈፀሙ በጠቅላላው ብር 195,796 ብር ሊከፍል ይገባል 2ኛ ተጠሪም ከዋናው ባለዕዳ ጋር ከዋስትና ግዴታ የመነጨ የአንድነትና የነጠላ ኃላፊነት ስላለባቸው ይክፈሉ ሲል የአሁን አመልካች በሥር በአዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍ/ቤት መደበኛ ችሎት ያቀረበው ክስ ሲሆን ተጠሪዎችም በየግላቸው መልስ ሰጥተዋል፡፡ ዋናው ባለዕዳ የተባለው 1ኛ ተጠሪ በጠበቃቸው አማካኝነት የውል መፈፀሚያ ጊዜ ከመድረሱ በፊት እንደግዴታው እንዲፈፀሙ ሊጠየቁ እንደማይገባ ገልፀው ከክስ በነፃ እንዲሰናበቱ የጠየቁ ሲሆን፤ 2ኛ ተጠሪም በበኩላቸው የ1ኛ ተከሣሽ እምቢተኛ መሆኑ ሳይረጋገጥ መከሰሱ አግባብ አይደለም የግዴታውም ዓይነት ተራ ዋስትና በመሆኑ ከሣሽ ለግዴታው አፈፃፀም የዋናውን ባለዕዳ ንብረት ከመከተል ያለፈ ኃላፊነት ስለማይጥል የአንድነትና የነጠላ ኃላፊነት የሰብኝም በማለት ተከራክረዋል፡፡

የሥር ከፍተኛው ፍ/ቤትም ይህንኑ ግራ ቀኙ ያቀረቡትን ክርክር ተመልክቶ ሚያዝያ 12 ቀን 2003 ዓ.ም በዋለው ችሎት ክስ የቀረበው የግዴታው መፈፀሚያ ጊዜ ከመድረሱ በፊት ስለሆነ የግዴታው መፈፀሚያ ጊዜ ከደረሰ በኋላ ከሚጠይቅ በቀር በዚህ ደረጃ ላይ ተከሣሾችን ለመክሰስ አይችልም በማለት ዳኝነት የሰጠ ሲሆን ይግባኙን የተመለከተው የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤትም ይህው የከፍተኛ ፍ/ቤት ውሣኔ ለይግባኝ ሙሉ ክርክር የሚያበቃ ሆኖ አልተገኘም በማለት የውሣኔውን አግባብነት ተቀብሎታል ፡፡

በዚህ የሰበር ደረጃ ግራ ቀኙ ያቀረቡትም ክርክር በይዘቱ በሥር ፍ/ቤት ከቀረቡት የተለየ ሆኖ ባለመገኘቱ በድጋሚ ማስፈሩ አስፈላጊ ሆኖ አላገኘውም።

እኛም ጉዳዩን እንደሚከተለው ተመልክተናል፡፡

ግራ ቀኙ በፍሬ ነገር ክርክር ደረጃ ካቀረቡት ክርክር አንጻር ሁለቱንም ወገኖች ያለያያቸውን ነጥብ ለይቶ በዚህ ላይ ማስረጃ ሰምቶ ተገቢውን ዳኝነት በመስጠት ረገድ በጭብጥነት ሊያዝ የሚገባው 1ኛ ተጠሪ የውሉ ግዴታ መፈፀሚያ ጊዜ ከመድረሱም በፊት ቢሆን በእራሱ ተግባር የተነሣ እንደ ውሉ ግዴታውን ለመፈፀም በማይችልበት ደረጃ ተገኝቷል ወይስ አልተገኘም? የሚለው እንጂ የግዴታ መፈፀሚያው ጊዜ ደርሷል ወይስ አልደረሰም የሚለው ጭብጥ አልነበረም።

በዚህም ረገድ አመልካች እንደሚለው ተዋዋዩ ሃያ ሶስት ወራት በውሉ በተጠቀሰው አገር ከተማረ በኋላ ከተዋዋዩ ፈቃድ ውጪ በእራሱ አነሳሽነት ወደ ሌላ አገር መዛወሩ ከተረጋገጠ የተዛወረበት ምክንያትም በዋናው ውል ከተጠቀሰው ተግባር ጋር የተያያዘም አይደለም ከተባለ እና ይህ በማስረጃ የሚረጋገጥ ከሆነ 1ኛው ተከሣሽ እንደውሉ የመፈፀሚያው ጊዜ ከመድረሱ በፊት ውሉ ውጤት እንዳይኖረው በማድረግ እንደውሉ ግዴታውን ለመፈፀም የተሳሳተ በመሆኑ የውሉ መፈፀሚያ ጊዜ ከመድረሱም በፊት መረጋገጡን ስለሚያሳይ ከሣሹ የግድ የውሉ መፈፀሚያ ከደረሰ በኋላ እንጂ ከዚያ በፊት ከውል የመነጨ መብትህን ማረጋገጥ አትችልም ሊባል አይገባም። ስለሆነም የሥር ፍ/ቤት ተከራካሪ ወገኖች ያቀረቡትን ክርክር ተመልክቶ ተገቢውን ጭብጥ በመለየት ጉዳዩን ከመምራት አንጻር የተከተለው የጉዳይ አመራር ሥነ-ሥርዓታዊ ሆኖ አላገኘውም።

በሌላ በኩል 2ኛ ተከሣሽ እንደ 1ኛ ተከሣሽ ሆኖ ለመፈፀም የገባው የዋስትና ዓይነት ተራ ዋስትና ነው ወይስ የአንድነትና የነጠላ? 1ኛው ተከሣሽ ግዴታውን ለመፈፀም እንዳልቻለ ተረጋግጧል ቢባል ሊከፈል የሚገባው ገንዘብ ምን ያህል ነው? የሚለውን አስመልክቶ ግራ ቀኙ በሥር ፍ/ቤትም ሆነ በዚህ ሰበር ደረጃ አንስተው የተከራከሩበት ቢሆንም በእነዚህ ነጥቦች ላይ የሥር ፍ/ቤት ዳኝነት ያላሳረፈበት በመሆኑ በዚህ ደረጃ የምንመለከተው አይደለም። ከዚህ በላይ በፍርዱ በተመለከተው ሐተታ ምክንያት የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል፡፡

ው ሣ ኔ

1. የአዋሳ ከተማ ከፍተኛ ፍ/ቤት መደበኛ ችሎት በፍ/ብ/ መ/ቁ 09829 ሚያዚያ 12 ቀን 2003 ዓ.ም ፤ የሰጠው ውሳኔ ፤ እንዲሁም የክልሉ ጠ/ፍ/ቤት በቁጥር 53210 በ16/9/2003 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348/1/ መሠረት ተሸሯል።
2. በፍርዱ ሐተታ በተመለከተው ጭብጥ መሠረትም ሆነ በክርክር ምክንያት ከባክነው ጊዜ አንጻር በመካከሉ የተከሰቱትን ሁኔታዎች ሁሉ አገናዝቦ ግራ ቀኙን አከራክሮ ተገቢውን ዳኝነት ይሰጥበት ዘንድ ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 343/1/ መሠረት ወደ ሥር ፍ/ቤት መልሰናል። ግልባጭ ይድረሳቸው። ግልባጩ ይተላለፍ።
3. የዚህ የሰበር ክርክር ላስከተለው ማናቸውም ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኙ ይቻቻሉ ብለናል። መዝገቡን ዘግተናል። ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሃ/ዲ